

Πωλ Ανρί Σπάακ: με όραμα για την Ευρώπη και με το χάρισμα της πειθούς

Πωλ Ανρί Σπάακ 1899 - 1972

Πολιτικός ευρωπαϊκού διαμετρήματος: ο χαρακτηρισμός αυτός ανταποκρίνεται πλήρως στη μακρόχρονη πολιτική σταδιοδρομία του Βέλγου Πωλ Ανρί Σπάακ.

Αποκρύπτοντας την πραγματική ηλικία του, έγινε δεκτός στον βελγικό στρατό στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και έμεινε για δύο χρόνια αιχμάλωτος πολέμου των Γερμανών. Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ως υπουργός Εξωτερικών πλέον, προσπάθησε μάταια να διατηρήσει την ουδετερότητα του Βελγίου. Μαζί με τα άλλα μέλη της κυβέρνησης αυτοεξορίστηκε, πρώτα στο Παρίσι και στη συνέχεια στο Λονδίνο.

Μετά την απελευθέρωση του Βελγίου, ο Σπάακ διετέλεσε υπουργός Εξωτερικών και πρωθυπουργός. Ήδη κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, είχε καταρτίσει σχέδια για ένωση των χωρών της Μπενελούξ και, αμέσως μετά τον πόλεμο, άρχισε εκστρατεία για την ενοποίηση της Ευρώπης, στηρίζοντας την Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Άνθρακα και Χάλυβα και την ιδέα της ευρωπαϊκής αμυντικής κοινότητας.

Για τον Σπάακ, η ενοποίηση χωρών μέσω της σύναψης συμβατικών υποχρεώσεων αποτελούσε το αποτελεσματικότερο μέσο για την εξασφάλιση της ειρήνης και της σταθερότητας. Συνέβαλε στην επίτευξη αυτών των στόχων ως πρόεδρος της πρώτης ολομέλειας των Ηνωμένων Εθνών (1946) και ως γενικός γραμματέας του NATO (1957-1961).

Ο Σπάακ πρωτοστάτησε στη διαμόρφωση του περιεχομένου της Συνθήκης της Ρώμης. Στη Διάσκεψη της Μεσσήνης το 1955, οι έξι κυβερνήσεις που συμμετείχαν σε αυτήν τον διόρισαν πρόεδρο της ομάδας εργασίας που προετοίμασε τη Συνθήκη.

Η ανάδειξή του στο βελγικό πολιτικό προσκήνιο

Ο Πωλ Ανρί Σπάακ γεννήθηκε στις 25 Ιανουαρίου 1899 στο Σχάαρμπεκ του Βελγίου. Ήταν γόνος επιφανούς οικογένειας Βέλγων πολιτικών. Ο παππούς του, Πωλ Ζανσόν, ήταν εξέχον μέλος του Κόμματος των Φιλελευθέρων, ενώ η μητέρα του, η σοσιαλίστρια Μαρί Ζανσόν, ήταν η πρώτη γυναίκα μέλος της Βελγικής Γερουσίας. Εξάλλου, ο θείος του, Πωλ Εμίλ Ζανσόν, διετέλεσε πρωθυπουργός του Βελγίου στα τέλη της δεκαετίας του 1930.

Στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ο Σπάακ κατατάχθηκε στον βελγικό στρατό αποκρύπτοντας την πραγματική ηλικία του. Λίγο αργότερα, όμως, συνελήφθη από τους Γερμανούς και κρατήθηκε για δυο χρόνια σε στρατόπεδο αιχμαλώτων πολέμου. Μετά τον πόλεμο,

ο Σπάακ σπούδασε νομική. Παράλληλα, ανέπτυξε μεγάλη αγάπη για τον αθλητισμό, φθάνοντας μάλιστα να παίξει για τη βελγική ομάδα τένις στο τουρνουά Ντέιβις Καπ το 1922.

Μετά την απόκτηση του πτυχίου του, ο Σπάακ εργάστηκε σε δικηγορικό γραφείο στις Βρυξέλες. Το 1920 έγινε μέλος του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος του Βελγίου. Αναδείχθηκε γρήγορα στο πολιτικό προσκήνιο και το 1938 έγινε πρωθυπουργός του Βελγίου. Στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ήταν υπουργός Εξωτερικών της εξόριστης βελγικής κυβέρνησης στο Λονδίνο. Μετά την επιστροφή του στις Βρυξέλες το 1944, διετέλεσε υπουργός Εξωτερικών και πρωθυπουργός στις μεταπολεμικές κυβερνήσεις. Το 1945 αναδείχθηκε και στο διεθνές

πολιτικό προσκίνητο με την εκλογή του ως προέδρου της πρώτης ολομέλειας της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Το 1956 επιλέχθηκε από το Συμβούλιο του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) για τη θέση του Γενικού Γραμματέα.

Συμβολή στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση

Ο Σπάακ ήταν πασίγνωστος ως προικισμένος ρήτορας. Είχε το χάρισμα να κάνει τους άλλους να τον προσέχουν και κατείχε την τέχνη της πειθούς. Αυτά τα ταλέντα του, σε συνδυασμό με το όραμά του για την ευρωπαϊκή συνεργασία, τον αναδεικνύουν σε μία από τις μορφές που συνέβαλαν όσο λίγοι στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η δημιουργία της Μπενελούξ

Μέσα στα ερείπια που άφησε πίσω του ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης, ο Σπάακ διέκρινε την ευκαιρία να ξαναγίνει η Ευρώπη ισχυρή ήπειρος μέσω της οικονομικής και πολιτικής συνεργασίας. Ο πόλεμος είχε αποδείξει σαφώς, κατά τη γνώμη του, ότι η συνεργασία για την επίτευξη ενός κοινού στόχου ήταν απείρως πιο εποικοδομητική από την αντιπαλότητα. Ο Σπάακ θεωρείται σήμερα ένας από τους ιδρυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακριβώς διότι διέκρινε τις δυνατότητες που θα δημιουργούσε η ενοποίηση της μεταπολεμικής Ευρώπης. Απτή απόδειξη ήταν η συγκρότηση της Μπενελούξ το 1944.

Ενώ ο Σπάακ βρισκόταν στο Λονδίνο, στην ευρωπαϊκή ήπειρο ο πόλεμος συνέχιζε την καταστροφική του πορεία. Παρά ταύτα, από κοινού με τους ομολόγους του από τις Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο, ο Σπάακ κατέβαλλε προσπάθειες για την υλοποίηση ενός πρωτοποριακού και εξαιρετικά μεγαλεπήβολου σχεδίου. Και το 1944 γεννήθηκε η Μπενελούξ, η τελωνιακή ένωση Βελγίου, Κάτω Χωρών και Λουξεμβούργου. Η ιδέα ήταν απλή, ωστόσο κανείς δεν την είχε προτείνει ούτε την είχε εφαρμόσει μέχρι τότε. Εντός των συνόρων των τριών αυτών χωρών ήταν εγγυημένη η ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων, προσώπων, αγαθών και υπηρεσιών. Πηγή έμπνευσης για την περαιτέρω ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Η Διάσκεψη της Μεσσήνης

Το 1955, οι Ευρωπαίοι ηγέτες που συμμετείχαν στη Διάσκεψη της Μεσσήνης επέλεξαν τον Σπάακ ως πρόεδρο μιας επιτροπής (γνωστής

ως «Επιτροπή Σπάακ») στην οποία ανατέθηκε η εκπόνηση έκθεσης με θέμα τη δημιουργία κοινής ευρωπαϊκής αγοράς. Στη Διάσκεψη της Μεσσήνης οι τρεις χώρες της Μπενελούξ πρότειναν να δοθεί νέα ώθηση στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στη βάση μιας κοινής αγοράς και της ενοποίησης του κλάδου των μεταφορών και της ατομικής ενέργειας. Η «έκθεση Σπάακ» αποτέλεσε τη βάση για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη σχετικά με την κοινή αγορά και την Ευρατόμ το 1956, που είχε ως κατάληξη την υπογραφή των Συνθηκών της Ρώμης στις 25 Μαρτίου 1957, με τις οποίες ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα το 1958. Εκ μέρους του Βελγίου τη συνθήκη υπέγραψε ο Σπάακ.

Καθ' όλη τη διάρκεια της πολιτικής του σταδιοδρομίας, ο Σπάακ υπερασπίστηκε ένθερμα τη σημασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και την ανεξαρτησία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: «Η Ευρώπη του αύριο πρέπει να είναι μια υπερεθνική Ευρώπη», δήλωσε ως απάντηση στο «σχέδιο Φουσέ» του Γάλλου Προέδρου ντε Γκωλ το 1962, μια απόπειρα αφενός να αποκλειστεί η ένταξη της Βρετανίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και αφετέρου να υπονομευθούν τα υπερεθνικά θεμέλιά τους. Η ενωμένη Ευρώπη που οραματιζόταν ο Σπάακ ήταν κατ' εξοχήν οικονομική. Ο βέλγος πολιτικός επιθυμούσε την πολιτική ενοποίηση, πλην όμως όχι μόνον στη βάση των χωρών της Κοινής Αγοράς. Συνεπώς, ήταν αντίθετος σε οποιαδήποτε περαιτέρω ενέργεια μέχρι την ολοκλήρωση της οικονομικής ένταξης της Βρετανίας στην ένωση. Αποσύρθηκε από την πολιτική το 1966 και πέθανε στις Βρυξέλες το 1972.

Ένθερμος Ευρωπαίος

Ο Σπάακ έχει περάσει στην ιστορία ως η κινητήρια δύναμη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Πίστευε στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα ακόμη και πριν ξεκινήσει ουσιαστικά η ευρωπαϊκή οικονομική και πολιτική συνεργασία. Ήταν ένθερμος Ευρωπαίος και έβλεπε πέρα από τα στενά σύνορα της χώρας του.

Ο Σπάακ υπογράφει ευρωπαϊκή συνθήκη εκ μέρους του Βελγίου το 1965.